

Ìwé Dániẹ̀lì - Ọ̀kan Ní Ọ̀gọ̀rùn-ún àti Mẹ̀rìnlẹ̀lógójì

Şíşí Àwọn Tábilì Àsọtẹ̀lẹ̀ Payá: Íran Hábakúkù àti Àlá Miller

Jeff Pippenger

2024-03-20

Ìbísí ìmò tí a şàfihàn nínú ìran Odò Ulai ni ohun tí a kọ sí orí tábilì méjì Hábakúkù ní ikẹyìn.

“A hun mọ àwọn àsọtẹ̀lẹ̀ tí wọn ti ka sí ohun tí ó n tọka sí àkókò ìpadàbò kejì náà pẹ̀lú ìtòni tí a pèsè ní pàtàkì fún ipò àidánilójú àti idààmú irẹ̀tí wọn, tí ó sì n fún wọn ní iyànjú láti fi suúrù dúró nínú igbàgbọ̀ pé ohun tí ó şókùnkùn sí òye wọn nísinsinyí yóò dì mímò ní àkókò tí ó tọ.”

“Nínú àwọn àsọtẹ̀lẹ̀ wònyí ni èyí ti Hábakúkù 2:1–4 wà pé: ‘Èmi yóò dúró lóri ibi işó mi, èmi yóò sì gbé ara mi kalẹ̀ lóri ilé-işó, èmi yóò sì máa şó láti rí ohun tí Yóò şó fún mi, àti ohun tí èmi yóò dáhùn nígbà tí a bá bá mi wí. Olúwa sì dá mi lóhùn, Ó sì wí pé, Kọ ìran náà sílẹ̀, kí o sì jẹ̀ kí ó şe kedere lóri àwọn àkàwé, kí ẹnì tí ó bá kà á lè sáré. Nítorí ìran náà şì jẹ̀ fún àkókò tí a yàn, şùgbọ̀n ní igbèyìn yóò şòrò, kì yóò sì purọ̀: bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé ó falẹ̀, dúró dè é; nítorí dájúdájú yóò dé, kì yóò falẹ̀. Kíyèsì i, ọ̀kan ẹnì tí ó gbéraga kò dúró şinşin nínú rẹ̀: şùgbọ̀n olódodo yóò yè nípa igbàgbọ̀ rẹ̀.’”

“Ní ibèrẹ̀ ọ̀dún 1842 gan-an ni ìtòşonà tí a fi fúnni nínú àsọtẹ̀lẹ̀ yìi láti ‘kọ ìran náà sílẹ̀, kí o sì mú un hàn gbangba lóri àkòşilẹ̀, kí ẹnì tí ó bá kà á lè sáré,’ ti mú kí Charles Fitch pèsè àtẹ̀ isọtẹ̀lẹ̀ kan láti şàlàyé àwọn ìran Dániẹ̀lì àti Ífihàn. Itẹ̀jádẹ̀ àtẹ̀ yìi ni a kà sí ìmúşẹ̀ àşẹ̀ tí a fi fún Hábakúkù. Şùgbọ̀n nígbà náà kò sí ẹnì tí ó şàkíyèsì pé idádúró tí ó hàn gbangba kan nínú ìmúşẹ̀ ìran náà—àkókò idádúró kan—ni a tún gbé kalẹ̀ nínú àsọtẹ̀lẹ̀ kan náà. Lẹ̀yìn idààmú náà, Ìwé Mímò yìi fara hàn gégé bí ohun tí ó ní ìtumò púpọ̀ gan-an pé: ‘Nítorí ìran náà şì jẹ̀ fún àkókò tí a yàn; şùgbọ̀n ní iparí ọ̀un yóò şòrò, kì yóò sì purọ̀: bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé ó n falẹ̀, dúró dè é; nítorí dájúdájú yóò dé, kì yóò falẹ̀.... Olódodo yóò yè nípa igbàgbọ̀ rẹ̀.’ The Great Controversy, 391, 392.”

Àwọn tábilì méjì ti Hábakúkù jẹ̀, ní isọtẹ̀lẹ̀, ẹ̀lẹ̀rìí méjì. Gégé bí Bíbẹ̀lì şe fi hàn, a gbọ̀dò mú ẹ̀lẹ̀rìí méjì jo láti fi mú òtítọ̀ dúró.

Şùgbọ̀n bí kò bá gbọ̀ tire, nígbà náà mú ẹnìkan kan tàbí méjì miiran lo pẹ̀lú rẹ̀, kí a lè fi ẹnù ẹ̀lẹ̀rìí méjì tàbí mẹ̀ta fi mú gbogbo ọ̀rọ̀ dúró. Matteu 8:16.

Nígbà tí a bá gbé àtẹ̀ méjì ti Habakkuk (àwọn àtẹ̀ aşáájú-ọ̀nà 1843 àti 1850) lé ara wọn lóri, wọn jẹ̀rìí sí àwọn òtítọ̀ tí wọn jẹ̀ “işúra” nínú àlá Miller. Àşìşẹ̀ ọ̀dún 1843, tí a şàfihàn lóri àtẹ̀ àkókò, nígbà tí a bá gbé e lé àtẹ̀ kejì lóri, n fí “àkókò idádúró” ìran náà múlẹ̀. Miller (olùşó àpẹ̀rẹ̀ ti itàn náà) bèèrè ohun tí ọ̀un yóò şó nígbà àrìyànjiyàn itàn rẹ̀.

Èmi yóò dúró lóri ibi işó mi, èmi yóò sì gbé ara mi kalẹ̀ lóri ilé-işó, èmi yóò sì máa şó láti rí ohun tí yóò şó fún mi, àti ohun tí èmi yóò dáhùn nígbà tí a bá bá mi wí. Habakuku 2:1.

Oluwa pàṣẹ fún Miller láti kọ iran náà sílẹ̀, ó sì fi àpótí tí ó ní iran náà sínú lóri tábilì kan ní àárín yàrá rẹ̀ nínú àlà rẹ̀.

Olúwa sì dá mi lóhùn, ó sì wí pé, Kọ iran náà sílẹ̀, kí o sì jẹ́ kí ó yé kedere lóri àwọn tábilì, kí eni tí ó bá ka á lè sáré. Habakkuk 2:2.

Nígbà náà ni àwọn tábilì náà tọka sí àkókò ìdádúró àti idààmú àkókó.

Nítorí iran náà sì jẹ́ fún àkókò tí a yàn; sùgbón ní ikeyin yóò sọ̀rò, kò sì ní purọ̀: bí ó tilẹ̀ pé, dúró dè é; nítorí pé dájúdájú ni yóò dé, kì yóò pé. Habakkuk 2:3.

Nígbà náà ni a sàfihàn àwọn ẹgbẹ̀ méjèjè tí a fihàn lóri ipilẹ̀ ìmúgbòòrò ìmọ.

Wò ó, ọkàn rẹ̀ tí a gbé sókè kò dúró ọ̀ṣin nínú rẹ̀: sùgbón olódodo yóò yè nípa igbàgbọ̀ rẹ̀. Hábákùkù 2:4.

Àwọn ipẹle méjèjè tí àwọn olùjọsin ni a ó fi hàn nípasẹ̀ ilàna idánwò ti Dániẹ̀lì orí kejilá.

Ó sì wí pé, Maa lọ ní ọ̀nà rẹ̀, Dániẹ̀lì: nítorí a ti pa ọ̀rò náà mọ̀, a sì ti fi èdidi dì í tí tí di àkókò ọ̀pin. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ni a ọ̀ò sọ̀ di mímọ̀, a ọ̀ò sì sọ̀ wọn di funfun, a ọ̀ò sì dán wọn wò; sùgbón àwọn èniyàn búburú yóò máa hùwà búburú: kò sì sí eni kankan nínú àwọn èniyàn búburú tí yóò lóye; sùgbón àwọn ọ̀lọgbón yóò lóye. Dániẹ̀lì 12:9, 10.

Àwọn “ọ̀lọgbón” tí a mẹnuba nínú Dániẹ̀lì ni àwọn wúndiá ọ̀lọgbón ti Mátíù orí kẹ̀èdógún, àwọn tí a dá láre nípa igbàgbọ̀; àwọn èniyàn búburú sì ni àwọn wúndiá aṣiwèrè tí a gbé sókè nínú igbéraga. Ní ọ̀pin àlà Miller, àwọn ohun ọ̀ṣọ̀ iyebiye náà dúró fún ọ̀róró nínú àkàwé àwọn wúndiá mẹnwàá, èyí tí ó jẹ́ iránṣẹ̀ náà.

“A ní bu Ọ̀lórùn lójú-kúrò nígbà tí a kò bá gba àwọn ifihàn tí ó ní rán sí wa. Báyi ní a ẹ̀ ní kọ̀ ọ̀róró wúrà náà tí yóò tú sínú ọkàn wa kí a lè fi í pín fún àwọn tí ó wà nínú ọ̀kùnkùn. Nígbà tí ikéde náà bá dé pé, ‘Wò ó, ọkọ̀ iyàwó ní bọ̀; ẹ̀ jade lọ pàdẹ̀ rẹ̀,’ àwọn tí kò tii gba ọ̀róró mímọ̀ náà, tí kò sì ti pa oore-ọ̀fẹ̀ Kristi mọ̀ nínú ọkàn wọn, yóò rí i, gégé bí àwọn wúndiá aṣiwèrè, pé wọn kò tii múra tán láti pàdẹ̀ Oluwa wọn. Wọn kò ní agbára nínú ara wọn láti rí ọ̀róró náà gbà, ayé wọn sì ti bàjẹ̀ pátápátá.” Review and Herald, July 20, 1897.

Àwọn iyebiye Miller ní àwọn ojọ̀ ikeyin yóò tàn ní ìmọ̀lẹ̀ tó pọ̀ sí i ní igbà mẹnwàá, àti pé nóm̄ba mẹnwàá fúnra rẹ̀ jẹ́ ààmì idánwò, gégé bí ìmọ̀lẹ̀ náà ẹ̀ jẹ́ beẹ̀ pẹ̀lú. Ní àwọn ojọ̀ ikeyin, tí a sàfihàn ní apá iparí àlà Miller, ìmọ̀lẹ̀ ọ̀títọ̀ tí a ọ̀jọ̀ rẹ̀ lóri àwọn tábilì Habakkuk ní mú iròyìn idánwò wá, èyí tí nínú ọ̀wè àwọn wúndiá mẹnwàá jẹ́ iròyìn idánwò Igbe Àárín Ọ̀gànjọ̀. Ilàna idánwò yẹn jẹ́ àtúnṣẹ̀ ilàna idánwò itàn Millerite, nítorí pé a tún ọ̀wè àwọn wúndiá mẹnwàá ẹ̀ dé lóri lẹ̀tà gan-an ní àwọn ojọ̀ ikeyin.

“Wọn máa ní tọka mi ní ọ̀pọ̀ igbà sí àkàwé àwọn wúndiá mẹnwàá, mārùn-ún nínú wọn jẹ́ ọ̀lọgbón, mārùn-ún sì jẹ́ aṣiwèrè. A ti mú àkàwé yi ẹ̀, a ó sì tún mú un ẹ̀ dé góngó lẹ̀tà rẹ̀ gan-an, nítorí pé ó ní ilò àkànṣe fún àkókò yi, ó sì ti jẹ́ ìmúṣe, gégé bí ihin iṣe àngẹ̀lì kẹ̀ta, yóò sì máa bá a lọ ní jìjẹ̀ ọ̀títọ̀ isinsin yi tí tí di iparí àkókò.” Review and Herald, August 19, 1890.

Ìrírí àkókò idúró nàà yòò tún şelè ní gégé bí ó ti rí déédéé ní òpin àlá Miller, àti nígbà nàà àwọn ohun ọ̀şọ̀ rẹ̀ yòò tàn ní imọ̀lẹ̀ tó pọ̀ ju ti oòrùn lọ ní ilọ̀po mẹ̀wàá, nípa bèè si ni a fi mò pé àwọn ohun ọ̀şọ̀ nàà dúró fún idánwò ikeyìn nínú àkàwé àwọn wúndiá mẹ̀wàá. Mẹ̀wàá jẹ̀ àmì idánwò, àti ní òpin ojọ̀ mẹ̀wàá, Dániẹ̀lì àti àwọn akíkanjú mẹ̀ta nàà hàn ní ojú ríran pé wọn rẹ̀wà síi, wọn sì sanra ju àwọn tí wọn n jẹ̀ oúnjẹ̀ Bábílónì lọ. Àwọn agbéraga nínú Hábákùkù tí wọn fi ìgbéraga ara gbé ayé, kì í şe nípa ìgbàgbọ̀, mú iwà Bábílónì dàgbà nínú ara wọn. Nínú itàn àwọn ọ̀mọ̀lẹ̀yìn Miller, wọn di àwọn ọ̀mọ̀binrin Bábílónì, àti nínú Hábákùkù a lò ipòdòpù láti fi dá iwà wọn mò.

Kíyèsì i, ọ̀kàn ẹ̀ni tí a gbé sókè kò dúró şinşin nínú rẹ̀; şùgbón olódodo yòò yè nípa ìgbàgbọ̀ rẹ̀. Bèè ni pẹ̀lú, nítorí ó şe nípasè wáinì, ọ̀kúnrin agbéraga ni, bèè ni kì í dúró ní ilẹ̀; ẹ̀ni tí n mú ifẹ̀ ọ̀kàn rẹ̀ gbòòrò bí isà òkú, tí ó sì dàbí ikú, tí a kò sì lè tẹ̀lọ̀rùn fún; şùgbón ó kó gbogbo orilẹ̀-èdè jọ̀ sòdò ara rẹ̀, ó sì ko gbogbo àwọn èniyàn jọ̀ fún ara rẹ̀: Şé gbogbo àwọn wonyí kì yòò pa òwe kan sí i lórí, àti òwe ẹ̀gàn sí i, kì wọn sì wí pé, Ègbé ni fún ẹ̀ni tí n fi ohun tí kì í şe tirẹ̀ kún un! yòò pẹ̀ tó méléó kan? àti fún ẹ̀ni tí n ru ara rẹ̀ pọ̀ mò amọ̀ líle! Şé àwọn tí yòò bù ú jẹ̀ ọ̀ kì yòò dide lójìjì, àti àwọn tí yòò yọ̀ ọ̀ lẹ̀nu kì yòò jí, iwọ̀ yòò sì di ikógun fún wọn bí? Nítorí tí iwọ̀ ti kó àwọn orilẹ̀-èdè púpọ̀ jà, gbogbo iyókù nínú àwọn èniyàn yòò kó ọ̀ jà; nítorí ẹ̀jẹ̀ èniyàn, àti nítorí iwà ipá sí ilẹ̀ nàà, sí ilú nàà, àti sí gbogbo àwọn tí n gbé inú rẹ̀. Habakkuk 2:4-8.

Ìlànà idánwò tí a mú wá sórí àwọn wúndiá Mátíù ogún-ún-ún márùn-ún n mú kí egbé àwọn olùjọ̀sin kan wà, tí wọn ti dàgbà sínú iwà-iwúlò ọ̀ba àríwá (àwọn pòòpù), ẹ̀ni tí ó sì tún jẹ̀ agbára tí “ó ba ọ̀pọ̀ orilẹ̀-èdè jẹ̀.”

Báyìi ni Olúwa wí, Kíyèsì i, àwọn èniyàn kan n bọ̀ láti ilẹ̀ àríwá, a ó sì gbé orilẹ̀-èdè nílá kan dide láti etí ilẹ̀ ayé. Wọn yòò di ọ̀run àti ọ̀kọ̀ mú; aláiláàánú ni wọn, wọn kò sì ní şàánú; ohùn wọn n hó bí òkun; wọn sì gun ẹ̀şin, wọn sì tò wọn ní itòlẹ̀şẹ̀şẹ̀ bí àwọn ọ̀kúnrin ogun sí ọ̀, iwọ̀ ọ̀mọ̀binrin Sioni. A ti gbọ̀ iròyìn rẹ̀: ọ̀wọ̀ wa ti di aláilágbára: Ibànújẹ̀ ti mú wa, àti irora, bí ti obinrin tí n rọ̀bí. E má şe jáde lọ̀ sínú pápá, bèè ni e má şe rìn ní ọ̀nà; nítorí idà ọ̀tá àti ibèrù wà ní gbogbo àyíká. Iwọ̀ ọ̀mọ̀binrin àwọn èniyàn mi, di aşọ̀ ọ̀fọ̀ mò ara rẹ̀, kì o sì yí ara rẹ̀ ká nínú eérú: şe ọ̀fọ̀ bí ẹ̀ni pé fún ọ̀mọ̀ kan şoşo, ẹ̀kún kíkoro jùlọ̀: nítorí apanirun yòò dé bá wa lójìjì. Jeremiah 6:22-26.

Àwọn ẹ̀ka méjì Habakkuk ni àwọn tí a dá láre nípa ìgbàgbọ̀, àti àwọn tí wọn jẹ̀ tí wọn sì mu àwọn ẹ̀kọ̀ Bábílónì. Àwọn tí ó wà ní àwọn ojọ̀ ikeyìn nínú àlá Miller tí a şàpẹ̀rẹ̀ wọn gégé bí wúndiá, yálá wọn n mú iwà Kristi dàgbà, tí wọn sì báyìi gba èdidi Ọ̀lọ̀run, tàbí wọn n mú iwà ijọ̀ papal dàgbà, wọn sì gba àmì ẹ̀ranko nàà.

“Àkókò ti dé kí imọ̀lẹ̀ tòótó tàn láàrín òkùnkùn iwà ibàjẹ̀. A ti rán ìránşé àngẹ̀lì keta jáde sí ayé, ní kílò fún èniyàn kì wọn má bàa gba àmì ẹ̀ranko nàà tàbí ti ère rẹ̀ ní iwájú wọn tàbí ní ọ̀wọ̀ wọn. Láti gba àmì yíi tùmò sí láti dé sí ipinnu kan nàà gégé bí ẹ̀ranko nàà ti şe, àti láti gbéjàkadi fún àwọn èrò kan nàà, ní itakò tààrà sí ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run. Nípa gbogbo àwọn tí ó gba àmì yíi, Ọ̀lọ̀run wí pé, “Òun nàà yòò mu nínú wáinì ibínú Ọ̀lọ̀run, èyí tí a dà jáde láisi adalu sínú ife ìrunú rẹ̀; a ó sì fi iná àti imí-ọ̀fín jó̀ ó lóró níwájú àwọn àngẹ̀lì mímọ̀, àti níwájú Ọ̀dọ̀-Àgùntàn.” Review and Herald, July 13, 1897.

Àwọn wúndiá tí n mu wáinì Bábílónì yóò parí ní mímu wáinì ìbínú Ọlọrun. Nínú Isaiah, àwọn òmùtí Èfírámù fí ìmímu afọjú wọn hàn nípa yíyí ohun padà sí isàlẹ̀-lókè, a sì gbòdò ka iṣe náà sí “amò amòkòkò.”

Ìdámò “ẹbọ ojoojúmọ” gégé bí àmì Kristi n yí òtító “ẹbọ ojoojúmọ” padà sí idàkéyìn, nítorí “ẹbọ ojoojúmọ” jẹ àmì ti Satani. Ìdámò Miller fún “ẹbọ ojoojúmọ” gégé bí èsìn keferi ni a ṣàfihàn ní tààrà lóri àwọn tábilì Habakkuk. Ìṣàwári Miller nípa ẹsẹ̀ inu Tẹsalóníkà, èyí tí ó jẹ kí ó lóye pé èsìn keferi ni a “mú kúrò,” kí “òkúnrin ẹsẹ̀” náà tí ó jókòò nínú tẹ̀npilì Ọlọrun lè farahàn, ni òtító àkòkò tí ó wà nínú 2 Tẹsalóníkà, orí kejì.

“Mo tẹ̀sìwájú nínú kíkà, èmi kò sì lè rí àpẹ̀rẹ̀ míràn kankan nínú èyí tí a ti rí i [ojoojúmọ náà], bí kò ṣe nínú Dáníèlì. Nígbà náà ni mo [pẹ̀lú ìrànlowò iwé àfihàn ọ̀rọ̀] mú àwọn ọ̀rọ̀ wònyí tí ó dúró ní ìbáṣepọ̀ pẹ̀lú rẹ̀, ‘mú kúrò;’ yóò mú ojoojúmọ náà kúrò; ‘látì àkòkò tí a ó ti mú ojoojúmọ náà kúrò,’ àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ. Mo tẹ̀sìwájú nínú kíkà, mo sì rò pé èmi kì yóò rí ìmọ̀lẹ̀ kankan lóri ẹ̀sẹ̀ náà; níkeyìn mo dé 2 Tẹsalóníkà 2:7, 8. ‘Nítorí àṣírí àìṣòdodo ti bẹ̀rẹ̀ iṣẹ̀ rẹ̀ tẹ̀lẹ̀; ṣùgbọ̀n ẹ̀ni tí ó n dí i mú nìsinsin yí yóò máa dí i mú, títí a ó fí mú un kúrò ní ọ̀nà, lẹ̀yìn náà ni a ó sì fihàn ẹ̀ni búburú náà,’ àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ. Nígbà tí mo sì dé ẹ̀sẹ̀ náà, Ìwọn bí òtító náà ti hàn gbangba tó, tí ó sì kún fún ògo! Níbẹ̀ ni ó wà! Èyí ni ojoojúmọ náà! Ó dára, ní báyií, kí ni Pọ̀lù tùmọ̀ sí nípa ‘ẹ̀ni tí ó n dí i mú nìsinsin yí,’ tàbí ẹ̀ni tí ó n dènà á? Nípa ‘òkúnrin ẹ̀sẹ̀,’ àti ‘ẹ̀ni búburú,’ ni a tùmọ̀ sí Pópèrì. Ó dára, kí ni ohun tí ó n dènà Pópèrì kí a má bàa fihàn án? Kí ló dé? Kẹ̀fèrì ni; nígbà náà, ‘ojoojúmọ náà’ gbòdò tùmọ̀ sí Kẹ̀fèrì.”—William Miller, Second Advent Manual, ojúewé 66.” Advent Review and Sabbath Herald, January 6, 1853.

Ìtumò “iṣẹ̀ ojoojúmọ” nínú Thessalonians, èyí tí Miller ṣàwári, ni òtító pàtàkì jùlọ nínú ẹ̀sẹ̀ náà. Nígbà tí Paul ṣàpẹ̀júwe àwọn tí kò nífẹ̀ ọ̀tító, tí wọn yóò sì nítorí náà gba itànjẹ̀ alágbára, ó dájú pátápátá pé ó n ṣàfihàn ikóríira òtító ní itumò gbogbogbòò; ṣùgbọ̀n òtító tí a tọka sí ní tààrà nínú ẹ̀sẹ̀ náà ni òtító pé “iṣẹ̀ ojoojúmọ” n ṣojú Romu keferi.

Fitilà ara ni ojú: nítorí náà bí ojú rẹ̀ bá ṣe àìlábùkù, gbogbo ara rẹ̀ yóò kún fún ìmọ̀lẹ̀. Ṣùgbọ̀n bí ojú rẹ̀ bá burú, gbogbo ara rẹ̀ yóò kún fún òkùnkùn. Nítorí náà bí ìmọ̀lẹ̀ tí n bẹ̀ nínú rẹ̀ bá jẹ̀ òkùnkùn, mélòó ni òkùnkùn náà yóò ti pọ̀ tó! Kò sí ẹ̀ni tí ó lè sin ọ̀gá méjì: nítorí yóò kóríira ọ̀kan, yóò sì fẹ̀ràn èkejì; tàbí kí ó faramọ̀ ọ̀kan, kí ó sì kẹ̀gàn èkejì. E kò lè sin Ọlọrun àti māmónì. Matteu 6:22–24.

Ìfẹ̀ sí òtító nìkan ni ó wà, tàbí ikóríira òtító. Kò sí àárín gbùngbùn kankan. Itànjẹ̀ agbára tí n bọ̀ sórí àwọn wúndiá aṣiwèrè ti Matteu ogún-ún àti márùn-ún dá lóri ikòsílẹ̀ wọn sí ìmọ̀lẹ̀ àwọn iyebíye Miller tí n ṣojú idánwò ikeyìn. Ìdánwò ikeyìn Israèlì àtijọ̀ ni idánwò kẹwàá wọn, àwọn iyebíye Miller sì n tàn ní ìmọ̀lẹ̀ tó pọ̀ sí i ní ilọpo mẹwàá ní àwọn ojọ̀ ikeyìn. Àmì ikòsílẹ̀ àwọn iyebíye Miller ni “ojoojúmọ,” èyí tí àwọn òmùtí Efraimu yí padà lóri-orí ní iran kẹta ti Adventism. “Ojoojúmọ” jẹ ààmì Sàtani ti èsìn abòrìṣà. Àwọn òmùtí náà mú iyebíye àròpò kan wolé, èyí tí wọn mú wá látì ọ̀dọ̀ Pùrótésitànti apẹ̀yindà, tí n fí hàn pé “ojoojúmọ” jẹ ààmì Kristi.

Ìmò Miller nípa àwọn iyebíye rẹ̀ ní ààlà nítorí itàn náà nínú èyí tí a gbé e dide. Ní idánilójú pé Wíwá Kejì ni iṣẹ̀lẹ̀ àṣòtẹ̀lẹ̀ tí ó tẹ̀lẹ̀ e, ogbẹ̀ ikú ti ijọ papacy ní 1798, kò lè ṣojú ohun míràn bí kò ṣe ijọba ayé kerin àti ikeyìn nínú Dáníèlì méjì. Miller tún ní ààlà nínú òye rẹ̀ nípa “ìgbà gbogbo,”

nítorí ẹ̀rì rẹ̀ ni pé nípasẹ̀ ìfihàn ni a darí rẹ̀ sí ọ̀nà ikẹ́kọ̀ọ̀ kan pàtó, nínú ẹ̀yí tí ó sọ pé ó lo Bíbẹ̀lì rẹ̀, Concordance Cruden, ó sì ka àwọn ìwé ìròyìn kan. Ìpinnu rẹ̀ láti kẹ́kọ̀ọ̀ ní ọ̀nà yẹn wá sí inú ọ̀kàn rẹ̀ lásán.

“Ní àkókò ọ̀dún méjìlá tí mo fi jẹ́ onígbàgbọ̀ pé Ọ̀lórún wà sùgbọ̀n tí n kò gba ìfihàn rẹ̀, mo ka gbogbo itàn tí mo lè rí; sùgbọ̀n nígbà yẹn mo fẹ̀ràn Bíbẹ̀lì. Ó kọ̀nì nípa Jesu! Sùgbọ̀n síbẹ̀, ọ̀pọ̀ apá kan ti Bíbẹ̀lì ẹ̀ sì sọ̀kùnkùn fún mi. Ní ọ̀dún 1818 tàbí 19, nígbà tí mo n bá ọ̀rẹ̀ kan sọ̀rọ̀, ẹ̀ni tí mo lọ̀ bẹ̀ wò, tí ó sì ti mò mí tí ó sì [gbọ̀] mi nígbà tí mo jẹ́ onígbàgbọ̀ irú bẹ̀, ó béèrè lónà tí ó ní ìtumò jinlẹ̀ diẹ̀ pé, ‘Kí ni ìròyìn rẹ̀ nípa ẹ̀sẹ̀ yíi, àti ẹ̀yí?’ ní tọ̀ka sí àwọn ẹ̀sẹ̀ àtijọ̀ tí mo máa n tako nígbà tí mo jẹ́ onígbàgbọ̀ irú bẹ̀. Mo lóye ohun tí ó n ẹ̀, mo sì dáhùn pé—Bí o bá fún mi ní àkókò, ẹ̀mi yóò sọ̀ fún ọ̀ ohun tí wọn túmọ̀ sí. ‘Àkókò mélòò ni o fẹ́?’ Mí ọ̀ mò, sùgbọ̀n ẹ̀mi yóò sọ̀ fún ọ̀, ni mo dáhùn, nítorí pé n kò lè gba pé Ọ̀lórún ti fi ìfihàn kan hàn tí a kò lè lóye. Nígbà náà ni mo pinnu láti kẹ́kọ̀ọ̀ Bíbẹ̀lì mi, ní ìgbàgbọ̀ pé mo lè rí i pé ohun tí Ẹ̀mí Mímọ̀ túmọ̀ sí ni. Sùgbọ̀n bí mo ẹ̀ ẹ̀sẹ̀ dá ìpinnu yíi, èrò náà wá sí ọ̀kàn mi pé—‘Ká sọ̀ pé o bá rí ẹ̀sẹ̀ kan tí o kò lè lóye, kí ni ìwọ̀ yóò ẹ̀?’ Nígbà náà ni ọ̀nà yíi ti kẹ́kọ̀ọ̀ Bíbẹ̀lì wá sí ọ̀kàn mi pé:—Ẹ̀mi yóò mú àwọn ọ̀rọ̀ inú irú àwọn ẹ̀sẹ̀ bẹ̀, máa sì tọ̀pa wọn káàkiri Bíbẹ̀lì, kí n lè rí ìtumò wọn bá yíi. Mo ní Concordance Cruden, ẹ̀yí tí mo rò pé ó dára jùlọ̀ ní ayé; nítorí náà mo mú un pẹ̀lú Bíbẹ̀lì mi, mo sì jókòò sí tábilì iṣẹ̀ mi, n kò sì ka ohun miiran rára, bí kò ẹ̀ àwọn ìwé ìròyìn diẹ̀, nítorí mo ti pinnu láti mò ohun tí Bíbẹ̀lì mi túmọ̀ sí. Apollos Hale, *The Second Advent Manual*, 65.

Kì í ẹ̀ pé nípa ọ̀nà ikẹ́kọ̀ọ̀ rẹ̀ nìkan ni a ẹ̀ mọ̀ àwọn iyebiye Miller, sùgbọ̀n pẹ̀lú nípa ìfihàn tààrà láti ọ̀dò Ọ̀lórún.

“Ọ̀lórún rán àngẹ̀lì Rẹ̀ láti ẹ̀sẹ̀ lóri ọ̀kàn agbẹ̀ kan tí kò tii gba Bíbẹ̀lì gbọ̀, kí ó lè darí i sí ẹ̀sẹ̀wáwá àwọn àsọ̀tẹ̀lẹ̀. Àwọn àngẹ̀lì Ọ̀lórún máa n bẹ̀ ẹ̀nikan àyànfẹ̀ yẹn wò léraléra, láti darí ọ̀kàn-àya rẹ̀, kí wọn sì ẹ̀ àwọn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ tí ó ti wà ní ọ̀kùnkùn fún àwọn ẹ̀niyàn Ọ̀lórún sí imọ̀ rẹ̀. A fi ibẹ̀rẹ̀ ẹ̀wọn ọ̀títọ̀ náà fún un, a sì n mú un tẹ̀sìwájú láti wá ìjápọ̀ lẹ̀yìn ìjápọ̀, títi ó fi wo Ọ̀rọ̀ Ọ̀lórún pẹ̀lú iyàlẹ̀nu àti ifẹ̀ràn. Ó rí ibẹ̀ ẹ̀wọn ọ̀títọ̀ pípé kan. Ọ̀rọ̀ náà tí ó ti ká sí ẹ̀yí tí kò ní ìmísí Ọ̀lórún ẹ̀sẹ̀wá, ní bá yíi sí síwájú ojú rẹ̀ nínú ẹ̀wà àti ọ̀go rẹ̀. Ó rí i pé apá kan ti Ìwé Mímọ̀ n ẹ̀sẹ̀wá ọ̀míràn, àti pé nígbà tí àbala kan bá sọ̀kùnkùn fún imọ̀ rẹ̀, ó rí nínú apá miiran ti Ọ̀rọ̀ náà ohun tí n ẹ̀sẹ̀wá e. Ó fi ayọ̀, pẹ̀lú ọ̀wọ̀ jìjìnlẹ̀ jùlọ̀ àti ibẹ̀rẹ̀ mímọ̀, ka Ọ̀rọ̀ mímọ̀ Ọ̀lórún sí.”
Early Writings, 230.

Nígbà tí Sister White sọ̀ pé, “Ọ̀lórún rán angẹ̀lì Rẹ̀” sí Miller, ó n fi hàn pé Gabriẹ̀lì ni angẹ̀lì tí a rán sí Miller, nítorí pé “angẹ̀lì Rẹ̀” jẹ́ ọ̀rọ̀ àpẹ̀júwe tí a fi n tọ̀ka sí Gabriẹ̀lì.

“Àwọn ọ̀rọ̀ angẹ̀lì náà pé, ‘Ẹ̀mi ni Gabriẹ̀lì, ẹ̀ni tí ó dúró níwájú Ọ̀lórún,’ fihàn pé ó di ipò olá gíga mú nínú àwọn agbàlá ọ̀run. Nígbà tí ó wá pẹ̀lú ìránṣẹ̀ sí Daniẹ̀lì, ó ní, ‘Kò sí ẹ̀ni tí ó dúró tí mí nínú nìkan wọ̀nyí, bí kò ẹ̀ Míkáẹ̀lì [Kristi] Ọ̀mọ̀-aládé yín.’ Daniẹ̀lì 10:21. Nípa Gabriẹ̀lì ni Olùgbàlá sọ̀ nínú Ìfihàn, pé, ‘Ó sì rán án, ó sì fi hàn nípa angẹ̀lì Rẹ̀ fún ìránṣẹ̀ Rẹ̀ Johanu.’ Ìfihàn 1:1.” Ìfẹ̀ Ọ̀pọ̀ Àkókò, 99.

Gabriẹ̀lì àti àwọn àngẹ̀lì yòókù darí “ọ̀kàn àti” Miller, wọn sì ẹ̀ i “sí ọ̀ye rẹ̀ nípa àwọn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ tí wọn ti jẹ́ ọ̀kùnkùn nígbà gbogbo fún àwọn ẹ̀niyàn Ọ̀lórún.” Kì í ẹ̀ nípasẹ̀ ọ̀nà ikẹ́kọ̀ọ̀ rẹ̀ nìkan ni a fi gbé ìhìnrere rẹ̀ kalẹ̀, sùgbọ̀n pẹ̀lú nípasẹ̀ ìfihàn Àtòrunwá. Ọ̀nà pàápàá tí ó lò láti kẹ́kọ̀ọ̀ Bíbẹ̀lì wá

sínú ọkàn rẹ̀. Nígbà tí Ọlórún bá mú òtítọ̀ wá sínú ọkàn wa, ìfihàn Àtòrunwá ni èyí jẹ́, ní iyàtò sí dídé bá òtítọ̀ nípasẹ̀ ilàna pípín Bíbélì ní ọ̀nà tí ó tọ̀. Miller ẹ̀se àwọn méjèjèjì, sùgbọ̀n ìfihàn Àtòrunwá jẹ́ apá kan nínú bí Miller ẹ̀se wá sí ọ̀ye kókó-ọ̀rọ̀ “irúbo ojoojúmọ́.”

Miller kì bá ti mọ̀ iyípadà láàrín akọ̀ àti abo nínú Dániẹ̀lì orí kejo, ẹ̀sẹ̀ kẹ̀sàn-án tí tí dé kejilá, nítorí gbogbo ohun tí ó ní ni Bíbélì àti concordance kan tí kò ní iròyìn kankan nípa àwọn èdè Bíbélì. Kò ní bá ti rí iyàtò láàrín “sur” àti “rum” tí a túmọ̀ méjèjèjì sí “mú kúrò.” Kò sì ní bá ti rí iyàtò láàrín “miqdash” àti “qodesh” tí a túmọ̀ méjèjèjì sí “ibi mímọ́.”

Kò ní bá ti rí òtítọ̀ ọ̀rọ̀ nàà ‘tamid’ tí a rí lẹ́ẹ̀dógún [ogòrùn-ún kan àti mẹ̀rin] nínú Bíbélì. Òtítọ̀ tí kò lè rí (èyí tí ó tún jẹ́ òtítọ̀ tí ó rí), ni pé nínú gbogbo ìgbà ogòrùn-ún kan àti mẹ̀rin tí a fi lo ọ̀rọ̀ Héberù nàà ‘tamid’ nínú Bíbélì, inú iwé Dániẹ̀lì nìkan ni a ti lo ọ̀rọ̀ Héberù nàà ‘tamid’ gẹ́gẹ́ bí orúko. ‘Tamid’ ni ọ̀rọ̀ Héberù tí ó túmọ̀ sí “àidákẹ́gbẹ́”, a sì túmọ̀ ọ̀ sí “ojoojúmọ́” nínú iwé Dániẹ̀lì.

Nínú iwé Dániẹ̀lì nìkan ni a ti lo ọ̀rọ̀ nàà gẹ́gẹ́ bí orúko; ní àwọn ìgbà mọ̀kàndínlógòrùn-ún miiran sì ni a ti lo ó gẹ́gẹ́ bí àfikun-ọ̀rọ̀. Nítorí èyí, nígbà tí àwọn atúmọ̀ èdè Bíbélì King James dojú kọ̀ Dániẹ̀lì tí n lo ọ̀rọ̀ nàà ní ìgbà mārùn-ún gẹ́gẹ́ bí orúko, nígbà tí gbogbo àwọn akòwé Bíbélì yòókù lo ọ̀rọ̀ nàà ní ìgbà mọ̀kàndínlógòrùn-ún gẹ́gẹ́ bí àfikun-ọ̀rọ̀, agbára ẹ̀rí fi ipa mú wọn láti “ẹ̀se àtúnṣe” lílò ọ̀rọ̀ nàà gẹ́gẹ́ bí orúko láti ọ̀wọ̀ Dániẹ̀lì. Láti lè “ẹ̀se àtúnṣe” Dániẹ̀lì, wọn fi ọ̀rọ̀ nàà “ẹ̀bo” kún un, bẹ̀ẹ̀ ni wọn yí orúko padà sí àfikun-ọ̀rọ̀. Lẹ̀yìn nàà, kí a lè ẹ̀se àtúnṣe fún àwọn atúmọ̀ èdè nàà, a fún Ellen White ní imísí láti kọ̀ sílẹ̀ pé oun, “rí ní ibáṣepọ̀ pẹ̀lú ‘Daily,’ pé ogbọ̀n èniyàn ni ó fi ọ̀rọ̀ nàà ‘sacrifice’ kún un, àti pé kò jẹ́ ti inú ẹ̀sẹ̀ nàà; àti pé Olúwa fi iwòye tó tọ̀ nípa rẹ̀ fún àwọn tí wọn ké ìhìn wákàtí idájọ̀ nàà.”

Gẹ́gẹ́ bí ẹ̀rí tirẹ̀, Miller n wá láti lóye “ojoojúmọ́,” èyí tí ó parí sí mímọ̀ nínú 2 Tesalonika. Sùgbọ̀n pẹ̀lú, gẹ́gẹ́ bí ẹ̀rí tirẹ̀, nígbà tí ó bá n wá láti lóye ọ̀rọ̀ kan, ó máa n yẹ gbogbo ibi tí a ti lò ọ̀rọ̀ nàà wò, àti pé a ti lò ọ̀rọ̀ nàà ní ìgbà mọ̀kàndínlógòrùn-ún miiran nínú Bíbélì. Síbẹ̀, ẹ̀rí rẹ̀ nípa “ojoojúmọ́” ni pé kò rí i ní ibòmíran bí kò ẹ̀se nínú iwé Dániẹ̀lì, nígbà tí ó sọ̀ pé, “Mo ka síwájú, èmi kò sì lè rí àpẹ̀rẹ̀ miiran nínú èyí tí a ti rí i [ojoojúmọ́], bí kò ẹ̀se nínú Dániẹ̀lì.” Kì í ẹ̀se nípasẹ̀ ọ̀nà ikẹ́kọ̀ọ̀ rẹ̀ nìkan ni a fi darí Miller sí àwọn iyebiye nàà, sùgbọ̀n pẹ̀lú nípasẹ̀ ìfihàn Ọlórún tí a fi fún un nípasẹ̀ isẹ̀ iránsẹ̀ àwọn ángẹ̀lì.

Eyi ni idí tí ọ̀ye rẹ̀ nípa “ìgbà gbogbo” fi jẹ́ òtítọ̀, sùgbọ̀n tí ó ní ààlà. Kò lè mọ̀ pé nínú ìgbà mārùn-ún tí a ti tọ̀ka sí “ìgbà gbogbo” nínú iwé Dániẹ̀lì, ọ̀kan nínú ìgbà mẹ̀ta tí “ìgbà gbogbo” ti “gbà kúrò,” n sọ̀jú itumọ̀ miiran ju àwọn ìgbà méjèjèjì yòókù lọ. Ní ìgbà kan a lo “ìgbà gbogbo” pẹ̀lú ọ̀rọ̀ Héberù nàà ‘rum’ àti ní àwọn ìgbà méjì yòókù a lo ó pẹ̀lú ọ̀rọ̀ Héberù nàà ‘sur.’ A túmọ̀ àwọn ọ̀rọ̀ méjèjèjì sí mú kúrò, sùgbọ̀n ‘rum’ nínú Dániẹ̀lì orí kejo, ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlá túmọ̀ sí gbé sókè àti gbéga, àti nínú orí kọ̀kànlá, ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlélọ̀gbọ̀n, àti orí kejilá, ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlá, ọ̀rọ̀ nàà ‘sur’ túmọ̀ sí yọ̀ kúrò.

Àwọn amòye ẹ̀sìn tí n jẹ, tí wọn sì n mu oúnjẹ Babeli, n jiyàn pé bóyá o bá yọ̀ ohun kan kúrò tàbí nígbà tí o bá gbé ohun kan sókè, àwọn méjèjèjì n sàpẹ̀rẹ̀ irú imúkúrò kan nàà, nítorí nàà a gbódò lóye àwọn ọ̀rọ̀ méjèjèjì pé wọn ní itumọ̀ kan nàà. Wọn n jiyàn pé ní àwọn ìgbà mẹ̀ta tí “ẹ̀bo ojoojúmọ́” fi jẹ́ “gbígbà kúrò,” ó máa n túmọ̀ sí mímú kúrò nígbà gbogbo, àti nípa síṣe bẹ̀ẹ̀, wọn fi hàn pé Dániẹ̀lì kò sọ̀ra nínú yíyan ọ̀rọ̀ rẹ̀. Wọn kì í sọ̀ bẹ̀ẹ̀ ní gbangba, sùgbọ̀n nípa àbájáde imòràn

won won n koni pé Dánièlì ibá yé kí ó ti lo ọ̀rò náà ‘sur’ ní gbogbo àwon ifarahàn m̀eta náà, nítorí gégé bí àwon amòye ẹ̀sìn náà ẹ̀ sọ, ó ní irú ohun kan náà lókàn ní gbogbo igbà tí “ẹ̀bọ ojoojúmọ́” jé “gbígbà kúrò.”

Won ẹ̀ ohun kan náà pẹ̀lú àwon ọ̀rò náà ‘miqdash’ àti ‘qodesh’ tí a tùmò méjèjì sí “ibi mímọ́,” nínú ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlá tí tí dé ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rinlá ní orí kejọ. Nínú gbogbo itọ̀kasí “ibi mímọ́” nínú àwon ẹ̀sẹ̀ m̀erin wònyí, won tẹ̀numọ́ pé gbogbo won n sojú ibi mímọ́ Olọrun. Nípasè àbájáde imúlòye yẹ̀n lẹ̀kansi, Danieli ì bá ti kan lo ‘qodesh’ nínú gbogbo itọ̀kasí m̀eta náà, kí ó má sì lo ‘miqdash’ nínú ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlá. Miller kì bá tí mọ̀ iyàtò tó wà láàárín àwon ọ̀rò wònyí, sùgbọ̀n àwon onímọ́ ẹ̀sìn ọ̀de-òní mọ́ ọ́, àti pé nígbà tí won bá mọ́ ọ́, won tẹ̀numọ́ pé kò yé kí a jẹ̀wọ̀ iyàtò kankan. Síbèsíbẹ̀, Miller, ẹ̀ni tí kò mọ̀ iyàtò tó wà láàárín àwon ọ̀rò náà, dé sí ọ̀ye kan tí ó lòdì pátápátá sí ti àwon onímọ́ ẹ̀sìn ọ̀de-òní.

Òtítọ́ ibẹ̀ ni pé Dánièlì jé akòwé aláṣọ̀ra, ẹ̀ni tí ó mọ̀ èdè Héberù, tí a sì dá a lẹ̀jọ́ pé ó gbọ̀n ní ilọ̀po m̀ewáá ju gbogbo àwon olọ̀gbọ̀n ọ̀kùnrin miiran ní Bábílónì lọ. Bí ẹ̀nikẹ̀ni bá mọ̀ ilò tó yé fún èdè Héberù, àti bí a ẹ̀ yé kí a fi í hàn ní òtítọ́ nínú itàn pátọ́ yẹ̀n, Dánièlì ni. Bí Dánièlì bá lo àwon ọ̀rò ọ̀tọ̀tọ́, nítorí pé a pẹ̀te kí won gbe àwon itumọ́ ọ̀tọ̀tọ́ jáde ni, ẹ̀yí tí ó fi mọ̀mọ́ wá láti sàfihàn. Nígbà tí a bá jẹ̀wọ̀ ilò ọ̀tọ́ Dánièlì ti àwon ọ̀rò tí a tùmò sí “ibi mímọ́” tàbí sí “mú kúrò,” won n fi ọ̀ye Miller nípa “igbà gbogbo” múlẹ̀, ẹ̀yí tí Miller mọ̀ nínú ẹ̀sẹ̀-ìwé náà gan-an níbi tí Pọ̀lù ti ẹ̀ idánimọ́ pé àwon tí ó kóríira òtítọ́ ni a ti yàn sí itànje líle láti gbà.

Àwon tí ó kóríira òtítọ́ tí won sì gba irò tí n mú itanranṣẹ̀ alágbára wá, ni a tún sàfihàn gégé bí àwon ọ̀mùtì Efraimu, tí a sàfihàn won sí ipò méjì. Egbé kan ni aṣáájú tí ó ní ẹ̀kọ́, egbé kejì sì ni àwon aláinì ẹ̀kọ́ tí kì yòò gbọ́ ohun kan bí kò ẹ̀ ohun tí àwon onímọ́-ẹ̀kọ́ náà bá kọ́ won. Àwon ni won fi ara pamọ́ sábe irò, tí won sì dá májẹ̀mú pẹ̀lú ikú. Won ni àwon wúndiá aṣiwèrè ti Matteu ogún-ún márùn-ún, àti àwon tí a gbé ọ̀kàn won sókè nínú Habakuku méjì. Àwon ni won kọ́ àwon òtítọ́ ipilẹ̀ṣẹ̀ alá Miller, tí n tàn yọ̀ ní imọ̀lẹ̀ ní igbà m̀ewáá sí i ní ọ̀pin (tí ó dúró fún idánwò kẹ̀wáá àti ikẹ̀yìn fún Ísírèlì ọ̀de-òní), gégé bí a ti sàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nínú idánwò kẹ̀wáá àti ikẹ̀yìn fún Ísírèlì igbàani.

A ó tẹ̀síwájú nínú ikẹ̀kọ̀ọ́ yìi nínú àpilẹ̀kọ́ tí ó kàn.

Oluwa si wi fun Mose pe, Yio ti pe to ti awon enia yi fi nmu mi binu? yio si ti pe to ti won ko fi gbagbo mi, nitori gbogbo awon ami ti mo ti fihan larin won? Emi o fi ajakale-aron kolu won, emi o si so won di alaini ogun; emi o si fi o se orile-ede ti o tobi ju won lo, ti o si lagbara ju won lo. Mose si wi fun Oluwa pe, Nigbana ni awon ara Egipti yio gbọ o, (nitori nipa agbara re ni iwọ ti mu awon enia yi goke lati arin won wa;) won o si so o fun awon olugbe ile yi: nitori won ti gbọ pe iwọ, Oluwa, wa larin awon enia yi, pe iwọ, Oluwa, ni a nfi oju ko oju ri, pe awosanma re duro lori won, ati pe iwọ nlo niwaju won, ni osan ninu origun awosanma, ati ninu origun ina li oru. Nje bi iwọ ba pa gbogbo awon enia yi run gege bi enia kan, nigbana ni awon orile-ede ti o ti gbọ okiki re yio so pe, Nitori ti Oluwa ko le mu awon enia yi wo ile ti o ti bura fun won, nitorina li o se pa won ninu aginjù.

Nisinsin yi, mo be o, ki agbara Olúwa mi le tobi, gégé bí iwọ ti so, pé, Olúwa lora nínú ibínú, ó sì pọ́ nínú àánú, ó n dári àìṣedéédé àti irékọ́já jì, sùgbọ̀n kì yòò dá ẹ̀ni ẹ̀lẹ̀bi sílẹ̀ rará; ó n jẹ

ìwà búburú àwọn baba wò lórí àwọn ọmọ tí tí dé iran kẹta àti iran kerin. Jòwó, mo bè ọ, dárí àìsedéédé àwọn èniyàn yí jì gégé bí titobi àánú rẹ, àti gégé bí o ti dárí àwọn èniyàn yí jì látí Íjíbítì wá tí tí di isinsin yí. Olúwa sì wí pé, Mo ti dárí wọn jì gégé bí ọ̀rò rẹ: Sùgbón bí mo ti wà láàyè nítǔtǔ, gbogbo ayé yóò kún fún ògo Olúwa. Nítorí pé gbogbo àwọn ọkúnrin wònyẹn tí wọn ti rí ògo mi, àti àwọn isẹ̀ iyanu mi tí mo se ní Íjíbítì àti ní aginjù, tí wọn sì ti dán mi wò nísinsin yí lẹ̀mẹwáá, tí wọn kò sì gbọ̀ ohùn mi; nítǔtǔ wọn kì yóò rí ilẹ̀ nàà tí mo ti búra fún àwọn baba wọn, bèè ni kò sí ẹnìkan nínú àwọn tí ó mú mi bínú tí yóò rí i: Sùgbón iranṣé mi Kálẹ̀bù, nítorí pé ó ní ẹ̀mí mìíràn pẹ̀lú rẹ̀, tí ó sì ti tọ̀ mí lẹ̀yìn ní kíkún, ẹ̀mí yóò mú un wọ̀ ilẹ̀ nàà tí ó ti lọ; irú-ọmọ̀ rẹ̀ yóò sì jogún un. Nónbà 14:11–24.